

RADA OCHRONY PRACY

przy Sejmie RP

ROP.0712.7.2023

STANOWISKO RADY OCHRONY PRACY w sprawie „Strategii zapewnienia bezpieczeństwa w wybranych pracach niebezpiecznych w budownictwie”

Rada Ochrony Pracy w dniu 15 maja 2023 roku na posiedzeniu wyjazdowym w Wałbrzychu (Książ) zapoznała się z warunkami pracy w kopalni surowców skalnych w Bartnicy, zaś w dniu 16 maja 2023 roku odbyło się posiedzenie plenarne poświęcone problematyce zapewnienia bezpieczeństwa podczas prac szczególnie niebezpiecznych w budownictwie.

Materiałem wiodącym był przygotowany przez Państwową Inspekcję Pracy dokument pt. „Strategia kontroli i działań prewencyjnych dla sektora budowlanego”, do realizacji w latach 2022-2024. Cel tej strategii ustalono jako „Zwiększenie skuteczności oddziaływania Państwowej Inspekcji Pracy w odniesieniu do podejmowanych działań kontrolno-nadzorczych w branży budowlanej, realizowanych przy wsparciu inicjatyw prewencyjnych, oraz informacyjnych promujących bezpieczną pracę w tym sektorze”.

W 2022 roku zintensyfikowanym nadzorem Państwowej Inspekcji Pracy – wynikającym z ww. Strategii – objęto 102 place budowy, w tym obiekty kubaturowe (53%), obiekty liniowe (mostowe, drogowe 25%) oraz sieci gazowe, sanitarne, energetyczne (2%). Stwierdzono naruszenia przepisów bhp odnoszące się do: zagospodarowania budowy, w tym stref niebezpiecznych (58%), przygotowania pracowników (43%), organizacji budowy (33%), eksploatacji urządzeń elektrycznych (55%), prac na wysokości (76%), prac z użyciem rusztowań (73%), prac ziemnych, w tym w wykopach (60%). Wysoce niepokojący jest fakt, że w trakcie rekontroli PIP na tych samych placach budów stwierdzono niewielką poprawę, i to jedynie w zakresie przygotowania pracowników (o 20%) i w pracach ziemnych, w tym w wykopach (o 16%), oraz zaledwie o kilka procent w szczególnie wypadkogennych pracach na wysokości (o 1%) i na rusztowaniach (o 4%).

W 2022 roku skontrolowano także w trybie planowym ponad 1 tys. placów budów, wykonując ponad 3 tys. ich kontroli oraz 400 rekontroli. Liczba naruszeń przepisów bhp w tych obiektach była procentowo podobna, jak w ww. 102 obiektach objętych intensywną kontrolą, a poprawa stanu bhp w rekontrolach była także ograniczona do prostych do usunięcia zaniedbań (badania profilaktyczne stanu zdrowia i zaświadczenia o szkoleniu bhp).

Państwowa Inspekcja Pracy w 2022 roku objęła kontrolą także 1895 małych placów budów (do 20 osób wykonujących pracę jednocześnie). Naruszenia przepisów bhp okazały się w nich znacząco większe niż na dużych budowach. Podkreślić tu należy, że to właśnie te małe firmy

świadczą pracę jako podwykonawcy na 69% dużych, 80% średnich i 90% małych placów budowy.

Do szczególnie niebezpiecznych prac na budowie należy praca na wysokości, i praca w przestrzeniach zamkniętych. Wymagają one bezpośredniego nadzoru, podejmowania prac na pisemne polecenie, zapewnienia środków zabezpieczających, instruktażu dla pracowników, podziału zadań (w tym kolejności ich wykonywania) oraz postępowania w sytuacjach awaryjnych.

Przyczyny wypadków związanych z upadkami z wysokości miały związek głównie z niewłaściwą organizacją pracy (521) oraz czynnikiem ludzkim (517), a rzadziej z czynnikiem technicznym (167). W przestrzeniach zamkniętych najwięcej wypadków wiązało się także z niewłaściwą organizacją pracy (48), czynnikiem ludzkim (24), a mniej z czynnikiem technicznym (8). Przyczyną bezpośrednią wypadków przy pracach na wysokości był brak zabezpieczenia przed upadkiem pracowników. Nie zainstalowano ochron zbiorowych na stanowiskach pracy na dachach i stropach (72) oraz nie zapewniono odpowiednich środków ochrony indywidualnej (64).

Państwowa Inspekcja Pracy w 423 podmiotach budowlanych przeprowadziła kontrole prac z wykorzystaniem żurawi wieżowych i szybko montujących. Brak badań profilaktycznych dotyczył 11% operatorów żurawi oraz 45% współpracujących z nimi hakowych i sygnalistów. Natomiast brak instruktażu stanowiskowego stwierdzono u 13% operatorów oraz 33% hakowych i sygnalistów. U 29% podmiotów kontrolowanych brak było książki dyżurów operatorów żurawi. W niemal 50% podmiotów nie zadbano o ubiór odróżniający hakowego od pozostałych pracowników budowy.

W zakresie prawnej ochrony pracy w 2022 roku przeprowadzono 732 kontrole. Największe nieprawidłowości dotyczyły ewidencji czasu pracy (31,7%), udzielenia urlopu wypoczynkowego (21,1%), ustalenia rozkładu czasu pracy (20,2%) oraz powiadamiania o tym pracownika (18,9%).

Państwowa Inspekcja Pracy poza zadaniami kontrolnymi podjęła intensywne działania ukierunkowane na zwiększenie świadomości zagrożeń zawodowych w budownictwie oraz podnoszenie wiedzy o zapobieganiu im (m.in. przez stosowanie środków ochrony indywidualnej) i upowszechnianie dobrych praktyk w zarządzaniu bhp na budowie. Podjęto także szereg działań popularyzujących bhp w budownictwie, w środkach masowego przekazu, tj. w stacjach radiowych (3237 emisji), w Internecie (ponad 200 tys. wejść) i na kanale YouTube (ponad 100 tys. wyświetleń filmu o bhp podczas prac remontowych).

Urząd Dozoru Technicznego przedstawił stan bezpieczeństwa w pracach szczególnie niebezpiecznych związanych z użytkowaniem wózków jezdniowych podnośnikowych z napędem silnikowym dopuszczonych przez niego do ruchu.

Liczba wózków widłowych zgłaszanych do Urzędu Dozoru Technicznego wynosi rocznie ok. 250 tys., a wypadków przy ich użytkowaniu było od 95 (w 2020 r.) do 131 (w 2022 r.). Najczęstszym powodem tych wypadków było nieprzestrzeganie instrukcji eksploatacji oraz brak należytej ostrożności zarówno u osób obsługujących, jak i postronnych.

Urząd Dozoru Technicznego rekomenduje, aby do pracy na wysokości używano wyłącznie urządzeń technicznych przeznaczonych do tego, tj. podestów ruchomych, wózków jezdniowych podnośnikowych z platformą roboczą przewidzianą przez producenta wózka oraz

rusztowań przejezdnych. Urządzenie i platforma robocza muszą posiadać znak CE. Urząd Dozoru Technicznego może udzielić zgody na eksploatację platform roboczych montowanych na widłach wózka, ale tylko w wyjątkowych i uzasadnionych sytuacjach oraz po spełnieniu odpowiednich warunków.

Wyższy Urząd Górniczy stosuje wymagania określone w 10 dyrektywach Unii Europejskiej dotyczących zapewnienia bezpieczeństwa pracy z maszynami i urządzeniami stosowanymi w górnictwie odkrywkowym, wiertniczym i wydobywczym. Na poziom bezpieczeństwa mają wpływ producenci maszyn i urządzeń oraz ich użytkownicy przez właściwy dobór do miejsca użytkowania, a także eksploatację zgodną ze standardami bezpieczeństwa. Oddanie do użytku maszyn i urządzeń następuje po komisyjnym odbiorze technicznym potwierdzającym zgodność z dokumentacją oraz po przeprowadzeniu wymaganych pomiarów i prób. Uczestniczą w tym procesie rzeczoznawcy posiadający uprawnienia w 132 grupach maszyn i urządzeń określonych w prawie geologicznym. Na tej podstawie wydawane jest zezwolenie przez kierownika ruchu zakładu jako organu nadzoru górniczego. Rzeczoznawcy wykonują także określone okresowe badania kontrolne w trakcie eksploatacji oraz po niebezpiecznych zdarzeniach i awariach.

Produkowane obecnie maszyny i urządzenia w połączeniu z właściwą ich eksploatacją gwarantują spełnienie standardów bezpieczeństwa w górnictwie. Niezbędny jest jednak udział potwierdzającej to niezależnej strony trzeciej, tj. rzeczoznawcy do spraw ruchu zakładu górniczego. Oceniane podczas eksploatacji wyroby mogą bowiem stwarzać zagrożenia wskutek wyzwolenia energii potencjalnej lub kinetycznej (rozprężenia cieczy lub gazów pod ciśnieniem) oraz eksploatacji w atmosferze potencjalnie wybuchowej (metan, pył węglowy).

O uprawnienia rzeczoznawcy do spraw ruchu zakładu górniczego mogą obecnie ubiegać się osoby fizyczne posiadające wykształcenie wyższe techniczne oraz praktykę co najmniej 5-letnią lub stopień naukowy doktora w dyscyplinie obejmującej czynności rzeczoznawcy oraz 5 lat pracy naukowej. Uprawnienia rzeczoznawcy nadaje Prezes Wyższego Urzędu Górniczego. Z kolei wymagania formalne dla osoby prawnej ubiegającej się o nadanie uprawnień rzeczoznawcy do spraw ruchu w zakładzie górniczym dotyczą posiadania odpowiedniego zaplecza technicznego oraz organizacji prac zapewniających bezstronność.

Zadania rzeczoznawców do spraw ruchu zakładu górniczego wykonywane w podziemnych zakładach górniczych są istotne dla bezpieczeństwa zatrudnionych. Postęp techniczny stawia obecnie przed rzeczoznawcami nowe zadania i wymagania. Niezbędne i oczekiwane ze strony zakładów górniczych są wysokie i zróżnicowane kwalifikacje oraz doświadczenie zawodowe rzeczoznawców. Powinny więc ulec zmianie wymagania formalne i merytoryczne pozwalające na uzyskanie takich uprawnień.

Na podstawie analizy materiałów i dyskusji Rada zaleca:

1. Kontynuację opracowanej i realizowanej przez Państwową Inspekcję Pracy „Strategii kontroli i działań prewencyjnych dla sektora budowlanego (2022-2024)”, która ujmuje zadania ważne dla poprawy bezpieczeństwa w budownictwie i wymaga instrumentów wsparcia przez:
  - określenie odpowiedzialności inwestorów i głównych wykonawców za bezpieczeństwo i ochronę zdrowia pracowników na budowach,
  - ustanowienie przez inwestora – niezależnego od głównego wykonawcy – koordynatora bhp o określonych kompetencjach na etapach projektowania i realizacji inwestycji.

2. Zachęcenie pracowników służb bezpieczeństwa i higieny pracy do uzyskiwania specjalizacji branżowej w budownictwie, co wpłynęłoby na skuteczniejsze ich doradztwo dla projektantów, inwestorów i wykonawców obiektów budowlanych.
3. Ustanowienie adekwatnych do postępu technicznego oraz wyzwań geologicznych i środowiskowych, okresowo weryfikowanych, wymagań dla rzeczoznawców do spraw ruchu zakładu górniczego w zakresie wprowadzania tam maszyn, urządzeń i instalacji.
4. Używanie do pracy na wysokości wyłącznie urządzeń technicznych przeznaczonych do tego celu, tj. podestów ruchomych, wózków jezdniowych podnośnikowych z platformą roboczą przewidzianą przez producenta wózka oraz rusztowań przenośnych.

PRZEWODNICZĄCY

Rady Ochrony Pracy
Poseł Janusz Śniadek

Warszawa, dn. 13.06.2023 r.

Rozdzielnik:

Do wiadomości:

- 1) Marszałek Sejmu,
- 2) Sejmowa Komisja Polityki Społecznej i Rodziny,
- 3) Senacka Komisja Rodziny, Polityki Senioralnej i Społecznej,
- 4) Sejmowa Komisja Zdrowia,
- 5) Senacka Komisja Zdrowia,
- 6) Reprezentatywne organizacje pracodawców i pracowników.

Do realizacji:

- wniosek 1**   Ministerstwo Rozwoju i Technologii
                  Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej
                  Państwowa Inspekcja Pracy
- wniosek 2**   Ministerstwo Rozwoju i Technologii
                  Państwowa Inspekcja Pracy
- wniosek 3**   Ministerstwo Klimatu i Środowiska
                  Wyższy Urząd Górniczy
- wniosek 4**   Ministerstwo Rozwoju i Technologii
                  Urząd Dozoru Technicznego